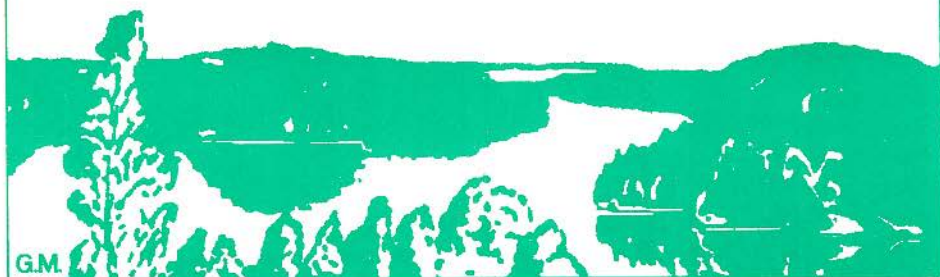

BOTVIDSBYGDEN

NR 3 1997

JULGRANEN

Det är ju ganska märkligt att vi vet så litet om julgranens historia, trots att granen nu är ett av de viktigaste inslagen i julens firande.

Seden har uppstått i Tyskland, men det råder fortfarande delade meningar om dess ursprungliga betydelse.

Man känner till ett julträd utan ljus i Tyskland från 1600-talets början. Sedan blev det mera allmänt under nästa århundrade.

I vårt land har man ganska tidiga belägg på julgranen. Den är känd i högafliga familjer från 1740-talet men någon egentlig spridning fick den först under 1800-talet, då den

Forts. på sidan 7

Redaktionen önskar alla sina
läsare en **GOD JUL**
och ett **GOTT NYTT ÅR1998**

NYA MEDLEMMAR 1997

VUXNA

Ax Johan	Tullinge
Bruce Birger	Tullinge
Falck Gunilla	Tullinge
Magnusson Urban	Tullinge
Nilsson Daniel	Tullinge
Olsson Rose-Marie	Uttran
Skog Britt-Marie	Tullinge
Wahlgren Björn	Stockholm
Åsberg Birgitta	Tumba

BARN & UNGDOM

Alenius Lisa	Tullinge
Fabach Melaine	Tullinge
Granstedt Jennifer	Tullinge
Mäler Patrik	Tullinge
Mäler Sandra	Tullinge
Nilsson Ida	Tullinge
Nyström Emelie	Grödinge
Prinz Kristina	Tullinge
Stolt Karolina	Tullinge
Tirzitis Amanda	Skogås
Wigren Maria	Tullinge

Ni hälas alla välkomna i Gillet!

Ett hjärtligt TACK för uppvaktningen i samband med min högtidsdag.

Lennart Stenbäck

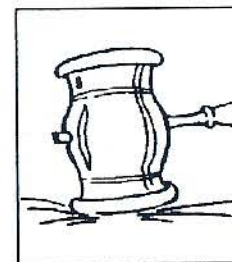
GRATTIS!

ALLA SOM FYLLER ÅR UNDER 1998

50 år	10/1	Palm Ann-Britt
	16/3	Olsson Rose-Marie
	5/5	Bolander Barbro
	15/6	Hovenborg Kerstin
	1/11	Yamasaki Kazuo
60 år	14/2	Sellin Els-Britt
	16/3	Jonsson Barbro
	14/4	Björklund Hans
	1/11	Andersson Kerstin
	5/11	Bölja Ulf
	27/11	Sellin Gösta
70 år	11/1	Löfveberg Sven
	23/1	Grann Bengt
	8/3	Wehlin Marianne
	5/7	Fahlén Torsten
	21/8	Andersson Gun-Britt
	4/10	Körvell Ulla-Britt
	16/11	Åberg Arne
	22/11	Allinger Lizzie
75 år	11/1	Olausson Inga
	12/1	Wehlin Sune
	17/3	Allinger Håkan
	22/4	Svensson Hilding
	22/5	Wärnlund Arne
	18/7	Leipalu Riho
	24/9	Sjögren Anna-Lena
	28/11	Falk Rutger
80 år	11/2	Moback Gösta
	6/4	Borgström Bengt
	15/8	Jäger Allan
	20/9	Söderberg Nils
85 år	20/11	Hägglund Ingrid
90 år	13/2	Bylger Janne
	4/8	Jämtin Eva

INGRID AVELIN, ORDFÖRANDE

Året 1997 närmar sig slutet

Efter en ganska mild november kom det faktiskt lite snö i december men hade litet svårt för att bestämma sig för om den skulle ligga kvar eller inte! Väderleken växlade - men som tur var blev det kallt lagom till den 7 december, d.v.s andra söndagen i Advent, då vi hade vår Julmarknad, snön hade visserligen töat bort på träden men på marken låg ett vitt snötäcke kvar.

Vid 12-tiden strömmade besökare in på planen - parkeringsplatserna tröt och vi fick ta gårdsplanen till hjälp.

Den stora attraktionen för året var tändkulemotorn, som drog tröskverket, och många drog sig till "Lilla Logen" för att se hur man tröskade förr.

I alla stugor arbetades det febrilt med olika hantverk, i marknadsbodarna såldes lotterier och slöjdalster, och på Logen serverades kaffe med bröd och besökarna fick också njuta av tonerna från våra spelmän.

Ett varmt tack till julmarknadskommittén och alla ni som bidragit så att det går att genomföra arrangemanget.

I början av december hade barn och juniorer sin avslutning, traditionsenligt tillsammans med syskon och föräldrar och bjöds på kaffe,

saft och kakor samt julbock och luciatåg.

Två olika slöjddkurser har hållits under hösten - halmslöjd och sidenmålning - ni som inte var med gick miste om någonting!

Under hösten har Gillet deltagit i ett projekt kallat Sesam - speciellt anpassat för hembygdsgräddor. Luftfuktighet och klimafförhållande har undersökts i stugorna för att utröna om inventarier tagit skada. Glädjande var att våra föremål är välskötta.

Sommaren 1998 bjuder vi på en hel del. Våra vänner i Houston besöker oss under midsommar, i början av juli är vi inbjudna till Augsburg i Tyskland och i senare delen av juli kommer ungdomar med föräldrar från Los Angeles. Hör av dig om du vill hjälpa till vid besöken eller följa med till Tyskland.

STORT tack för alla insatser under det gångna året, och väl mött med nya tag och friska idéer 1998.

Till sist önskas alla God Jul och Gott Nytt År!

BOTVIDSBYGDEN

TIDSKRIFT FÖR BOTKYRKA HEMBYGDSGILLES MEDLEMMAR

ANSVARIG UTGIVARE: Ingrid Avelin 08-771 15 12

REDAKTION: Arne Mattsson, 08-530 371 16, Sune Wehlin, 08-778 16 55

Sista manusdag för bidrag till nr 1 1998 är den 5 mars 1998

Julen är årets största och gladaste högtid

Redaktionen för Botvidsbygden kan här presentera en unik artikel vilken är hämtad ur "Svenskt Konversations Lexikon" tryckt i Stockholm 1846 hos Boktryckaren P.G. Berg.

Eftersom boken är skriven på gammal svenska, har smärre korrigeringar i texten gjorts.

Att julen är årets största och gladaste högtid torde mindre böra sökas i dess kristliga betydelse, än i dess firande i nordens under den avlägsnaste hednatid. Det vissa är, att den med lika stor glädje som nu emotsågs av våra hedniska förfäder, vilka på densamma höllo sina största och långvarigaste gästabud.

Den första och egentliga anledningen till dess firande ligger utom historiens område; men bör sannolikt sökas i en gammal soldyrkan, då solgudens återvändande till nordens hälsades med offer och festliga måltider.

Man har försökt att härleda julens namn ifrån "hjulet", vändandets symbol, vilket likväl är en alltför dristig nödfallsförklaring. En gammal utländsk hävdatecknare, som lyckats få några underrättelser från det nordligaste Europa, omtalar huru dess invånare ej såg solen vid midvintern på 40 dagar, under vilken tid folket levde i stor bedrövelse; men på 35:e dagen uppsändes kunskapare på de högsta bergspetsar, för att se efter om solen icke syntes, och då detta inträffade, lagade man sig till att på det festligaste emottaga henne - en berättelse, vilken ej torde sakna all grund, blott man avprutar ansenligt på tiden för solens bortavaro; men vilken hänvisar oss till den allra yttersta nordens, då vi likväl veta att samma fest var gemensam för flera med med nordbon besläktade folk, såsom Sachser, Angler och andra. Julfesten tog sin början

Hökenatten eller årets längsta natt, dvs den 21 dec. och varade i tre dagar, ehuru gästa-

buden vanligtvis oavbrutet fortsatte till den 13 januari, vilken sedermera fick namnet av S:t Knut, då ock det bekanta ordspråket: "Knut körer julen ut", uppkom.

Då kristendomen infördes framflyttades högtiden tre dagar, eller till den nu brukliga tiden, genom vilken åtgärd den hedniska festen väl ansågs ha blivit kristlig; men fortfor dock att utmärkas av hedniska sedvänjor. Denna förändring skedde först i Norrige på konung Hakon Adalstens fostres föranstaltande, som ock befallde, att var och en, hur fattig han än var, då skulle i det minsta brygga öl på en tredjedels tunna malt, och hålla helg, så länge ölet varade, eller ock erlagga penningböter.

Julens hedniska högtidligheter bestod uti stora offringar och gemensamma gästabud, eller s.k samburdar-aul, då var och en medförde mat och dryck till samfällid förplägning, varefter kalasandet hemma tog sin början. Om det offer, som då anställdes, har man icke varit ense, emedan man förblandat det samma med den Disarblot, som i Sverige hölls högtidlig vid Uppsala i början av februar eller Goimånad, och efter vilket Distingen ännu är ett minne. Ifrån detta senare bör dock midvintersoffret skiljas, eller det som de trenne juldagarna anställdes för årsväxten. Detta offret, som någon gång kallas Thorrablot, oftare Jolablot, var den ena av de årliga tre stora offerfesterna, och sannolikt den största av dem alla.

Måhända är den ännu i vissa landsorter i nordiska länder brukliga "julbocken" (en löjligt utstyrd person, vilken det tillhör att genom varjehanda påhitt och oväsande roa och skrämja gäster och barn) ett minne av de vid juloffret slaktade offerdjuren; "julkusen" syftar ock på detsamma.

Till de hedniska julsederna hörde ock att en helstekt galt, Freys galt, inbars vid det första gästabudet, då var och en av de närvarande männen måste vidröra dess panna och avlägga ett löfte om något storverk, vilket det

sedan ansågs vanhederligt att ej kunna uträtta. Ett minne härav är vår "julgris", vilken alltid måste ostympad införas på julbordet. Vår "julhalm", vars bruk likväl nu allt mer och mer försvinner, torde ock mindre vara att anse såsom ett minne av vår frälsares vagg, krubban, än av den halm, som vid juloffringen utbreddes i offerhusen till vilobädd åt de dit från alla orter sammanströmmande skara.

Julkalasen, vilka vanligtvis inträffa emellan juldagen och Knutsdagen, erinna på det påtagligaste om fortidens efter de stora allmänna offergillena hållna enskilda gästabud, och själva julklapparna har säkert sin upprinnelse från de gåvor, varmed husets herre fägnade sina gäster, då de efter erhållen välplägnad reste var till sitt. Liknande erinringar ligga i de flesta plägseder, som under denna högtid iakttagas. Dessa bestå, oberäknat dem vi redan antyd, av en till alla utsträckt gästfrihet.

På de flesta orter dukas julbordet med överflöd av alla slags matvaror, i synnerhet av bröd och andra bakverk, på vars finhet och yttre prydlighet husmodern använt all sin konst. Överst på dessa tornlika brödhögar lägges på åtskilliga orter "vårullen", ett bröd med varjehanda figurer, föreställande åkerbruksredskap och dylikt, och vilken sedan förvaras orörd intills vårarbetet börjar, då den på åkern förtäres av husets folk, tydligen en erinring om det forna midvinters-offrets ändamål, som var att bereda god årsväxt.

Julbordet kvarstår flerstädes med sina rätter till Knutsdagen, då en ringdans omkring detsamma förkunnar julens slut.

Även kreaturen få under denna tid en rikare förplägning, samt till och med åt fåglarna utsettes sädeskärvar på tak och gårdesgårdar. Alla grövre arbeten vila, besök växlas, nöjen sökas och skapas, särdeles övas gamla ringdanser och traditionella folklekar, vilka ock sammanfattas under det gemensamma namnet jullekar, och föga brukas under andra högtider på året.

Juldagen mottager ingen besök, annandagen sjunges Staffans och Heradis visor, och hästarna vattnas i främmande socknar, åt-

minstone byar, varvid kappridningar äga rum o.s.v. Med ett ord, julen är de Skandinaviska folkens gladaste, längsta och äldsta högtid, varvid hedniska och kristna traditionella bruk och minnen oupphörligt omväxla varandra.

Matminnen efterlyses!

Från isdös till kylskåp, från hemsakt till industrilagat. Ja, det är mycket som har förändrats under 1900-talet när det gäller matberedning och matvanor. Den tekniska utvecklingen har betytt mycket men också den sociala och ekonomiska. För att inte tala om påverkan från andra länders matkulturer. Undrar förresten om min mormor hade gillat wokade böror med thai-sås?

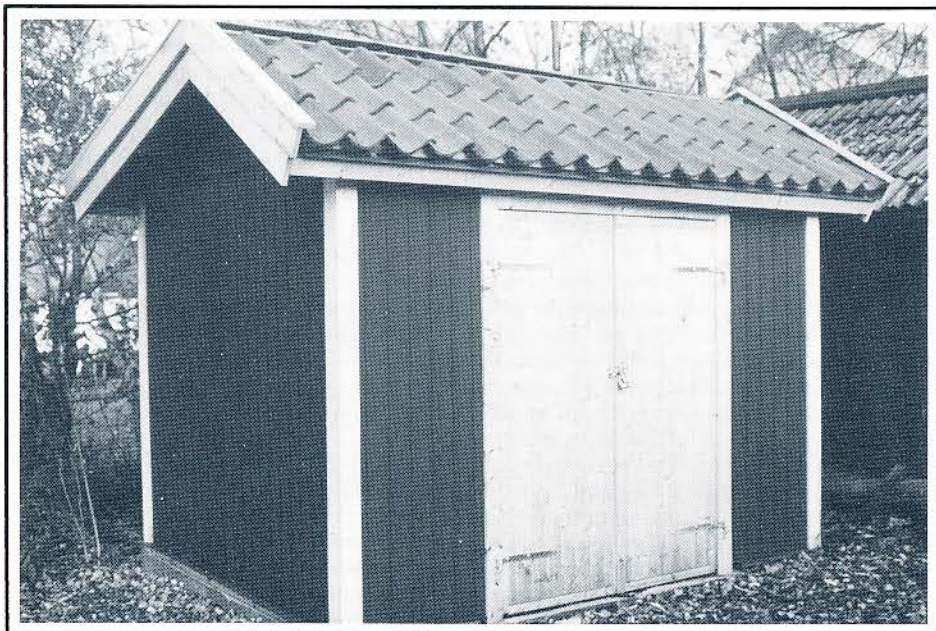
Med "Matminnen från Botkyrka" vill vi ta vara på botkyrkebarnas egna erfarenheter. Minnen som sammantaga ger en bild av hur matkulturen utvecklats sedan seklets början. Ja, vi vill faktiskt gå så långt att vi påstår att matminnen kan spegla hela samhällsutvecklingen.

Materialet kommer att sparas i Gillets arkiv. Men dessförinnan kommer det att användas som underlag för den bok som planeras komma ut i samband med Gillets 50-årsjubileum.

Boken är tänkt att innehålla såväl minnen som recept. Den blir en annorlunda kokbok, fylld av 1900-talets kulturhistoria.

Vi tar tacksamt emot alla former av minnen: berättelser, foton, recept... Hör av dig! Ditt bidrag behövs!

Ring eller skriv till: Ingrid Avelin
Näckrosvägen 17, 142 64 Trångsund
Tel. 08-771 15 12.

Ett nybygge - den nya gräsklipparboden

□□□ Trädgårdstorp har förärats med en ny byggnad. Den kanske inte är av den ädlare sorten men likväl så fyller den mer än väl sin funktion.

Den har legat som en brädhög under en pressenning bakom Logen i flera år, innan vi fattade ett beslut att göra något åt högen.

Torsdag kväll 17 april var "dansgänget" kallad till arbete på torpet.

Vi fick börja med att riva en del av den vackra gärdesgården, som inhägnar Trädgårdstorp. Vi förberedde grunden genom att gräva bort matjordslagret och fylla med grovsingel. Det var ett tungt jobb som bl.a vår nya medlem i Trädgårdstörpskommittén, Johan Ax hade stor del i.

Efter en tid fick vi grunden fylld så att byggnaden fick en plattform att stå på.

Under försommaren kunde man se Lars-Gunnar och Bror grunna över en ritning och så småningom hörde man hammarslagen

eka, när de spikade ihop väggelementen och takstolarna.

Under några heta sommark dagar restes härligheten, taket kom på, väggarna målades faluröda.

Taklagsölet blev kanske en pilsner i skuggan av det stora trädet.

Slutfinishen, att måla svart dörr och svarta knutar bestämdes att Ann-Britt och Bror skulle göra. Byggnaden har under hösten fått hårbärgera ett antal sädesnekar för torkning. Dessa ska användas vid demonstrationen av skördetröskan på julmarknaden.

När detta skrivs så har den nya hyresgästen-gräsklipparkraktorn hunnit flytta in i boden och förankrats väl i betonggolvet.

Välkommen traktorbod in i det fina sällskapet på Trädgårdstorp. ■

Text: Hasse Jägare
Foto: Bror Årbro

OM ARBETSDAGARNA

□ Det borde vara i alla medlemmars intresse att vi har en välskött och fin hembygdsgård. Förutsättningarna för detta blir så mycket bättre om alla tar sitt ansvar som medlem i Botkyrka Hembygds-gille och hörsammar kallelse till arbetsdagar 2 gånger om året.

Dessa arbetsdagar är inga märkvärdigheter. Vi träffas på Trädgårdstorp, har lite oömma kläder på oss, vi har en arbetslista att arbeta efter. Där står allt, från att putsa fönster till att snickra trappa eller kratta löv. Har du egna idéer på vad du vill göra, möter inte det något hinder. Man jobbar så länge man kan eller känner för. I fortsättningen behöver du inte ha med eget fika, vi bjuder på varmkorv och kaffe.

Det var dålig uppslutning arbetsdagarna den 18-19 oktober. För att det skulle passa någon dag hade vi denna gång en alternativdag (söndag) då alla som inte kunde på lördag skulle komma. Vi var endast 3 medlemmar ur Trädgårdstörpskommittén närvarande, och det känns lite trist.

Vi hann trots det med en hel arbeten:

Vi lade ut 6 km grus framför marknadsbodarna, drog ihop sly och rotvälter, rensade ur och städade verktygsboden och elboden, lagade tegeltak och gjorde en hel del annat smått och gott.

Gräsmattan är ett stort bekymmer som behöver åtgärdas. Vi ska sprida ut ca 10 km sand som under vintern och våren ska hinna sjunka ner i mattan. Vi har grävt ett täckdike diagonalt över gräsmattan för att leda bort så mycket vatten som möjligt.

Som alla förstär behövs det mycket folk som hjälper till att sprida all denna sand. ■

Allmänt upprop till gräsmattans bästa.
Arbetsdag söndag 18 jan. kl.10

Trädgårdstörpskommittén
Hasse Jägare

JULGRANEN...Forts. från sidan 1

vandrade från de högre kretsarna i samhället ut bland den bredare allmänheten. Men ännu vid sista sekelskiftet fanns det åtskilliga enkla hem i vårt land, som ännu inte hade julgran. I vår tid har den ju blivit självklar i julfirandet.

Avbildningar av dansen kring julgranen från förra seklet visar att den gick till på samma sätt som dansen kring majstången. Att seden numera är stadd i försvinnande är bara att konstatera. Däremot är dansen kring granen en tradition som vårdats av Sveriges Radio, där denna programpunkt infördes redan julaftonen 1928.

De första julgranarna var klädda med äpplen, kringlor, nötter och konfekt. Medan övrig dekoration i form av flaggor, girlander, glitter och bomull bara var ögonfägnad, utgjorde julgranskonfekten en ständig frestelse för de små. Om det fanns något kvar till Tjugondag Knut fick de smaka hela härligheten vid julgransplundringen. Men redan från första stund var granen förknippad med spänning för barnen. Den kläddes av de vuxna och det var ett stort ögonblick när barnen släpptes in för att få titta på den.

Julgranen i hemmet har också fått konkurrens av utomhusgranarna. Sedan de elektriska ljusen tillkommit har den ju också vandrat ut på torg och öppna platser i de kommunala myndigheternas regi. De första offentliga utomhusgranarna i Sverige ställdes upp ungefär 1915. Detta har också haft till följd, att den alltmer kombinerats med reklam och julsmyckning. I stället för att tändas på julaftonen med den egentliga helgens ingång bider denna utomhusgran allt mer till att lysa upp den merkantila julsmyckningen. ■

Hjärtligt TACK för all uppvaktning
på min födelsedag.

Arne Eriksson

Soltorps Hantverk, Tumba

Ulla Magnusson

Tel: 530 359 55

**Välkommen till
min
SECOND HAND-
Butik i Tullinge**

BERNSTRÖMSVÄGEN 7C
(Halvvägs upp i backen)

☎ 778 02 59

Ann-Britt Palm

GYNNA VÅRA ANNONSÖRER

KALLENDARIUM

- 17/1 Sista manusdag för
Infobladet nr 1/98
18/1 Arbetsdag på Torpet.
27/1 Möte angående Gillets
organisation.

INTERNET-NYTT

Nu har Gillet en egen Hemsida på Nätet.
Här är adressen (URL):
<http://home6.swipnet.se/~w-61376>

Här hittar Du presenten.
Vi har stort urval av
parfymer.

Välkommen till

TUMBA PARFYMERI & FOTVÅRD
TUMBA CENTRUM

☎ 530 327 30